

Titlen referer til den situation, hvor den unge generation spørger os voksne om, hvad vi har gjort for at passe på verden.

Tidligere var det en selvfølge: At hver generation gav en bæredygtig verden videre. Altså en verden med naturlig ressourcerigdom, som garanterede øget livskvalitet og velstand for næste generation. Sådan er det ikke mere. Ressourcerne udtømmes, og klimaforandringer vil generere milliarder af klimaflygtninge. Allerede nu er der flere klimaflygtninge end flygtninge fra krig.

Obama henvendte sig til den unge generation ved klimatopmødet i Paris: "I er den første generation, som mærker effekten af klimaforandringer, og I er den sidste, som kan gøre noget ved problemet".

Bogens to forfattere er henholdsvis filosof og sociolog. Fra hver deres udgangspunkt giver de en analyse af, hvorfor vi er havnet ude på kanten. Og de giver et bud på handlemuligheder, der måske kan nå at rette miljø- og klimaforandringer op.

Udgangspunktet er den vestlige livsstils generationsegoisme og generationsuansvarlighed, der truer med at ødelægge kloden. Kravet om kontinuerlig vækst medfører rovdrift, der defineres således: Systematisk overudnyttelse af naturen, sat i system og rendyrket i en global markedsøkonomi, hvor målet om øget vækst vejer tungere end hensynet til naturens tolerancetærskel.

Der er kendsgerninger nok til at dokumentere klimakrisen. Et enkelt eksempel skal nævnes her: Vægten af plastik i havene overstiger vægten af havdyr.

Forfatterne giver en række bud på, hvorfor disse kendsgerninger ikke har igangsat problemløsning.

De bruger en ruse som billede: Vi er fanget i en ruse, hvor vi svømmer rundt uden at kunne eller uden at ville se problemerne. De oplister ni forskellige ruser, som fx hedder:

- Fanget i håbet om et teknologisk fix: Der kommer en opfindelse, der løser alle klimaproblemer.
- Fanget i de sociale medier, hvor tid og fokus trækkes væk fra de reelle problemer.
- Fanget i intetsigende forbrug, hvor vækst i forbrug defineres som livskvalitet.
- Fanget i falsk optimisme og i en løgn over for vores børn, hvor vi benægter, bagatelliserer eller "glemmer" kendsgerninger, så vi ikke behøver at ændre adfærd.

Så er vi nået frem til bogens sidste del, der retter en anklagende finger mod den enkelte voksne: Du må handle. Ikke naboen, ikke de magtfulde, men dig. Viden giver ansvar. Magt giver ansvar. Og du har magt over dit eget lille levested. Vi kan ikke lægge ansvaret over på politikerne. De har haft rigelig tid til at bevise, at de går efter stemmemaksimering, altså tilfredse vælgere, der kan leve, som de plejer, eller bedre endnu.

Det er ærgerligt, at vi er nødt til at ændre livsstil, men der er ingen anden vej. Forandringen til bæredygtighed kommer ikke oppefra. Ingen politikere ønsker at begrænse friheden til forbrug: "Det kan føles som frihed, men reel frihed er det ikke, hvis først civilisationen og senere jorden går under".

Et nyt frihedsbegreb præsenteres under overskriften "begrænsning". Begrænsningerne består i, at vi skal flyve mindre, spise mindre kød, forbruge mindre, genbruge mere og spare på vand, varme og el. Alt forbrug skal være bæredygtigt. Det bliver svært, men ikke umuligt. Den enkelte må opleve frihed i at vælge at vente, at udskyde behov, at begrænse sit forbrug.

Energien til dette valg opstår, når vi indser afstanden mellem kendsgerningerne om klimaændringer og vores værdier. Hvis der skal være sammenhæng mellem værdier og kendsgerninger, så må vi ændre handlemønstre, altså praktisere vores værdier.

Ingen siger, at det bliver nemt at skabe overensstemmelse mellem værdier og handlinger. Men den enkelte har magt til i det mindste at arbejde henimod det, derfra hvor han eller hun står. Det siges i korthed sådan her: Moralsk progression er kun mulig, hvis vi dagligt forholder os konkret til miljøkrisen.

Der er to muligheder: At ignorere kendsgerningerne eller tage ansvar.

Det er ikke så let at ignorere havenes bjerge af plastik. Da anmeldelsen blev skrevet, var der en artikel i avisen om nogle skoleklasser på fiskeri for at studere forurening: Det tog dem fjorten minutter at fange de første fisk med plastik i maven.

Det skulle gerne fremgå af ovenstående, at det er en særdeles læseværdig bog. Meget velargumenteret og klar i sin analyse. Det er ikke nemt at lægge den fra sig uden at gøre noget ved sit eget overforbrug.

Af Anne Vibeke Fleischer, Neuropsykolog

